

ВІЯВЛЕННЯ ПРОТИПРАВНИХ ОПЕРАЦІЙ У БІЗНЕСІ

К.е.н., доцент Фурса В.А.

К.соц.н., доцент Бобро Н.В.

Харківський національний університет внутрішніх справ

Злочини у сфері підприємницької діяльності можуть поширюватись на підприємця як суб'єкта господарських відносин, так і на фізичну особу. Предметом злочинів проти власності стають гроші і цінні папери, майно (рухоме та нерухоме) та майнові права. Наслідки злочинів проти власності завжди носять матеріальний характер і виражаються у нанесенні матеріального збитку, який може бути реальним та виступати у формі упущеної вигоди.

Найбільшою загрозою для безпеки суб'єкта господарювання із злочинів проти власності належать всі випадки розкрадання (крадіжка, розбій, грабїж, шахрайство), вимагання і заподіяння майнового збитку шляхом обману або зловживанням довірою. Всі ці злочини носять корисливий характер і відбуваються навмисне.

Розкрадання слід віднести до найбільш розповсюджених злочинів із підвищеною суспільною небезпекою. Предметами, що спонукають на подібні злочини найчастіше є валюта готівкова чи безготівкова (національна та іноземна) та цінні папери (акції, облігації, векселі, чеки, сертифікати тощо). Досліджуючи розкрадання слід мати на увазі, що не будь-яке вилучення майна можна віднести до злочину. Злочинним буде вилучення майна, що знаходиться на балансі юридичної особи чи юридично надійшло у фонди підприємства, воно має бути фізично або юридично вилучене з фондів власника та заподіяний матеріальний збиток, при цьому такі дії є протиправними та безплатними. Злочини, що загрожують безпеці підприємницькій діяльності, об'єднують в наступні групи:

–злочини вчинені посадовою особою – перепони законній підприємницькій діяльності;

–злочини вчинені шляхом незаконного використання прав – незаконне підприємництво, псевдопідприємництво, незаконна банківська діяльність;

–злочини у кредитно-фінансовій сфері – незаконне отримання кредиту, злісне ухилення від погашення кредиторської заборгованості;

–злочини, пов'язані з безпосередньою діяльністю на ринку – монополістичні дії та обмеження конкуренції, незаконне використання товарного знаку, свідомо помилкова реклама;

–злочини, пов'язані з незаконним отриманням та розголошенням відомостей, які складають комерційну таємницю;

–злочини, пов'язані із процедурою банкрутства – неправомірні дії при банкрутстві, навмисне банкрутство, фіктивне банкрутство.

Шахрайство являє собою розкрадання чужого майна або придбання на нього прав шляхом обману чи зловживанням довірою. При скоєнні такого злочину потерпілий сам передає у руки злочинця майно, вважаючи, що той має на нього право, може відбуватись у різних формах, а саме:

–шахрай видає себе за працівника податкової інспекції та отримує гроші за обіцянку допомогти зменшити податок;

–шахрай видає себе за представника влади і на цій підставі отримує гроші, як штрафи;

–виготовлення підроблених документів і отримання на їх підставі кредиту чи грошей за дорученням;

–створення фірм, оформлених на підставних осіб, спеціально для проведення конкретної операції (фірми-одноденки);

- продаж за повну чи завищену вартість некомплектного товару;
- використання у розрахунках фальсифікованих предметів плати чи документів;
- використання підроблених кредитних карток.

Шахрайство може відбуватись шляхом зловживання довірою та спостерігається найчастіше коли не оформлені відносини відповідно до вимог чинного законодавства між підприємством та іншими суб'єктами господарювання. Останнім часом набувають поширення види шахрайства, що пов'язані із заволодінням коштами за допомогою комп'ютерної техніки. Відповідно до діючого законодавства всі особи мають право займатись підприємницькою діяльністю в обраній ними сфері, яке виникає тільки з моменту реєстрації, а на деякі види діяльності необхідне отримання спеціального дозволу – ліцензії. На стадії створення своєї справи під час державної реєстрації, а також в процесі діяльності, виникають відносини підприємця з посадовими особами, які можуть перешкоджати реєстрації підприємців чи комерційних організацій. У даному випадку виникає загроза можливості початку підприємницької діяльності. На заваді законній підприємницькій діяльності з боку посадових осіб стають:

- неправомірна відмова в реєстрації індивідуального підприємця або комерційної організації, коли апелюють щодо доцільності даної діяльності або вимагають додаткові документи;
- навмисне ухилення від реєстрації (затягування процесу або висування незаконних вимог);
- неправомірна відмова видачі дозволу на здійснення певної діяльності або відмова у видачі ліцензії без пред'явлення претензій;
- обмеження прав і законних інтересів підприємців залежно від організаційно-правової форми або форми власності, а також обмеження їхньої самостійності.

Такі перешкоди можуть бути пов'язані із необґрунтованою економіко-правовою підтримкою окремих підприємців або комерційних організацій, порушенні прав рівного доступу всіх суб'єктів підприємницької діяльності до фінансових, матеріальних та інших ресурсів, створенні дискримінаційних умов для діяльності, порушенні волі вибору сфери діяльності тощо. Слід пам'ятати, що обмеження підприємницької діяльності встановлюються законом, а не посадовими особами. Збитки, що завдаються підприємцям можуть бути у матеріальній формі або у вигляді упущеної вигоди. Упущена вигода представляє собою дохід, який міг бути отриманий у майбутньому, але не отриманий у результаті перепон законній підприємницькій діяльності.

Значну загрозу безпеці підприємницькій діяльності представляють особи, які ступають із ними в контрагентські відносини, укладають договори, але не мають на це законних підстав. Таким шляхом виникає незаконне підприємництво або псевдопідприємництво. Найчастіше незаконне підприємництво супроводжують такі злочини, як шахрайство, вимагання, незаконне використання товарних знаків. Незаконне отримання кредиту тощо. Фіктивне підприємство створюється для отримання кредитів, звільнення від податків або діставання іншої майнової вигоди. Часто фіктивна організація створюється для одержання піж її прикриттям коштів, пільг для громадян чи комерційних організацій із наступним їх використанням в особистих цілях.

Найбільш витонченим і складним для виявлення є псевдопідприємництво, що представляє чи не найбільшу загрозу та небезпеку підприємницькій діяльності. У цьому випадку створюється законна за формою комерційна організація, у наміри керівництва якої не входить здійснення комерційної діяльності або здійснюється заборонена діяльність (незаконне виготовлення зброї,

виробництво і реалізація наркотиків, вибухових та радіоактивних речовин, боєприпасів). Ефективним способом захисту підприємницької діяльності від такого виду злочинів є збирання інформації про потенційних контрагентів. Економічні злочини за цільовою спрямованістю поділяють на наступні категорії:

–злочини, спрямовані безпосередньо на економічну безпеку підприємства – завжди мають за мету нанесення економічної, організаційної чи іншої шкоди підприємницькій діяльності, аж до її припинення;

–злочини, які мають за мету тільки отримання доходів, але опосередковано загрожують безпеці підприємства;

–некорисливі злочини, які мають за мету помсту, хуліганство, особисту неприязнь, або ті, що вчинені через необережність, але негативно впливають на безпеку підприємства.

Таким чином, всі економічні злочини, що зазіхають на економічну безпеку підприємства, за суб'єктами взаємин поділяють на наступні категорії:

–підприємець (фізична або юридична особа) – посадова особа;

–підприємець (фізична або юридична особа) – власні працівники;

–підприємець (фізична або юридична особа) – контрагенти, партнери, конкуренти.

Наведені вище економічні злочини є найтипівішими для сучасного періоду господарювання в Україні та становлять наймасштабнішу загрозу економічній безпеці підприємства.

Література: 1.Аистова М. Д. Реструктуризация предприятия / М. Д. Аистова – М. : Финансы и статистика, 2015. 2.Акимов В. В. Основы современного бизнеса : учеб. пособие / Акимов В. В., Бандурка А. М., Радченко В. В. – Х. : Изд-во Ун-та внутр. дел, 2013. –127 с.